

А. В. Руснак,
д. е. н., професор, професор кафедри економіки,
Херсонський навчально-науковий інститут
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3198-2866>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.15.7

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЧЕРЕЗ ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

A. Rusnak,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economics,
Kherson Educational-Scientific Institute of Admiral Makarov National University of Shipbuilding

DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES THROUGH THE ATTRACTION OF INTERNATIONAL INVESTMENTS: ORGANIZATIONAL ASPECTS

У статті узагальнено організаційні аспекти розвитку територіальних громад через залучення міжнародних інвестицій. Вказано, що організаційні аспекти залучення міжнародних інвестицій включають стимулювання, координацію діяльності та моніторинг наслідків прийнятих рішень. Оскільки регулюючі функції організації та управління залученням міжнародних інвестицій здебільшого закріплені на загальнодержавному рівні, узагальнено систему координації інвестицій на рівні держави. Розглянуто повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо стимулювання прямих іноземних інвестицій. Запропоновано додати до стимулів здійснення міжнародних інвестицій спеціальні стимули та програми, а саме: пільги на рівні зон підприємництва, технологічних парків; кредитування розвитку компанії; пільги на навчання персоналу; програми розвитку малого та середнього підприємництва; програми розвитку високих технологій. Узагальнено основні орієнтири в рамках упровадження територіально-орієнтованих механізмів стимулювання інвестицій. Доведено, що організація залучення міжнародних інвестицій з метою розвитку територіальних громад — це комплекс законодавчих, адміністративних та економічних заходів, що містять цілеспрямоване стимулювання залучення міжнародних інвестицій для забезпечення їх найбільшого припливу до територіальної громади, координацію та контроль за залученням зарубіжного капіталу для ефективного розподілу інвестицій за територіями, а також регулювання діяльності іноземних інвесторів для отримання максимуму прибутку на одиницю вкладеного капіталу.

The article summarizes the organizational aspects of the development of territorial communities through the attraction of international investments. It is indicated that the organizational aspects of attracting international investments include stimulation, coordination of activities and monitoring of the consequences of decisions made. Since the regulatory functions of the organization and management of the attraction of international investments are mostly fixed at the national level, the system of coordination of investments at the state level has been generalized. In order to stimulate international investments, comprehensive programs covering a significant period of time and aimed at the most effective development of territorial communities, industries and enterprises are created. The content of these programs is determined by two main aspects: a set of specific incentives and stable predictability of the actions of local self-government bodies regarding their adjustment. Therefore, the authority of local executive authorities and local self-government bodies to stimulate foreign direct investment is considered. It is proposed to add special incentives and programs to the incentives for international investment, namely: benefits at the level of entrepreneurship zones, technology parks; lending to the development of the company; benefits for staff training; small and medium business development programs; high technology development programs. The main orientations within the framework of the implementation of territorially oriented investment stimulation mechanisms are summarized. It has been proven that the organization of attracting international investments for the purpose of development of territorial communities is a complex of legislative, administrative and economic measures, which include purposeful stimulation of attracting international investments to ensure their greatest inflow to the territorial community, coordination and control over the attraction of foreign capital for the effective distribution of investments by territories, as well as regulating the activities of foreign investors to obtain the maximum profit per unit of invested capital. It is indicated that the organizational structure for attracting international investments for the development of territorial communities should be a dynamic system that develops dynamically and adequately responds to changes in the economy.

Ключові слова: міжнародні інвестиції, іноземні інвестиції, територіальні громади, іноземні капіталовкладення, організаційні аспекти.

Key words: international investments, foreign investments, territorial communities, foreign capital investments, organizational aspects.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Залучення міжнародних інвестицій здійснює позитивний вплив на економіку країн, регіонів та територіальних громад. Раціональне та ефективне використання іноземних капіталовкладень активно сприяє розвитку виробництва, передачі передових технологій, створенню нових робочих місць, зростанню продуктивності праці, підвищенню конкурентоспроможності продукції на ринку, розвитку депресивних територій, може стати важливим додатковим джерелом формування доходної частини бюджету територіальних громад та країни. Тому актуальним питанням є дослідження організаційних аспектів розвитку територіальних громад через залучення міжнародних інвестицій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні питання економічної доцільності залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни досліджувалися у працях зарубіжних та вітчизняних

економістів. Федорович О. у інформаційному посібнику для тренера висвітлює організаційні аспекти навчання фахівців у сфері залучення прямих іноземних інвестицій [1]. Баланюк І., Іваночко Б. дослідили особливості системи інвестиційного забезпечення територіальних громад, її складових, проаналізували джерела інвестиційних ресурсів органів місцевого самоврядування [2]. Ахламов А., Карпенко Л., Козинський М. та Швець В. здійснили наукове обґрунтування та представили практичні рекомендації щодо формування інвестиційного механізму розвитку територій [3]. Горшков М. здійснив дослідження щодо формування механізму управління інвестицій об'єднаних територіальних громад [4].

У аналітичній доповіді, підготовленій фахівцями Національного інституту стратегічних досліджень, визначено сутність територіально-орієнтованих механізмів стимулювання інвестицій в умовах сучасної економіки, висвітлено цілі та завдання їх упровадження, зокрема в контексті повоєнної відбудови зруйнованих територій [5].

Позитивно оцінюючи внесок вищезгаданих та інших авторів, доцільно відзначити, що не отримали достатнього висвітлення організаційні питання розвитку тери-

Таблиця 1. Система координації інвестицій та відновлення України на рівні держави

Орган влади	Функція у системі координації інвестицій та відновлення України
Кабінет Міністрів України	Щороку визначає пріоритетні напрями відновлення України, мобілізує відповідні фінансові ресурси та забезпечує залучення міжнародних партнерів до процесу відновлення
Уряд України	Залучає відповідні органи влади, зокрема міністерства, інші центральні органи виконавчої влади та державні органи, обласні (військові) адміністрації, до процесу прийняття рішень з питань відновлення через консультації та збір пропозицій. Організовує консультації з органами місцевого самоврядування та асоціаціями органів місцевого самоврядування для врахування інтересів і потреб територіальних громад
Міністерство економіки України	Відповідає за розбудову системи державного стратегічного планування економічного і соціального розвитку, підготовку середньострокового плану пріоритетних державних інвестицій. Проводить моніторинг реалізації єдиного портфеля проектів. Співпрацює з представниками реального сектору економіки щодо залучення прямих інвестицій в економіку, створення сприятливого інвестиційного клімату, підготовки пропозицій щодо державного регулювання у сфері інвестиційної діяльності, залучення в Україну іноземних інвестицій та кредитів
Міністерство фінансів України	Визначає фінансові вимоги до державних інвестицій і забезпечує методологічну підтримку бюджетного планування державних інвестицій відповідно до фінансових та стратегічних цілей
Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України	Відповідає за координацію стратегічного планування регіонального розвитку, на основі якого повинно проводитись планування публічних інвестицій на місцевому рівні, та підготовку галузевих стратегій
Державне агентство з відновлення та розвитку інфраструктури України	Через свої територіальні служби відповідає за найбільші інфраструктурні проекти на національному рівні, підтримку та реалізацію регіональних і місцевих проектів відновлення на основі запитів відповідних замовників проектів
Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату КМУ	Відповідає за координацію процесу наближення до Європейського Союзу в тісній співпраці з іншими органами влади
Обласні державні (військові) адміністрації	Можуть виступати як замовники проектів з будівництва об'єктів критичної та соціальної інфраструктури, уповноважені реалізувати проекти відновлення від імені територіальних громад
Територіальні громади	Є ключовими бенефіціарами результатів відновлення, тому їм буде відведена провідна роль у відповідних процесах

Джерело: сформовано на основі [8].

торіальних громад через залучення міжнародних інвестицій на теоретичному та на методичному рівнях дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета дослідження полягає в узагальненні організаційних аспектів розвитку територіальних громад через залучення міжнародних інвестицій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сприяння інвестиціям стало основним елементом як розвитку приватного сектора, так і зусиль держави щодо залучення прямих іноземних інвестицій. Його центральні елементи — надання інформації, забезпечення прозорості правил і норм регулювання та спрощення адміністративних процедур [6].

Ріст національної економіки складається з росту місцевих економік країни. Економічний ріст в умовах глобалізації стає локальним. Саме це змушує націо-

нальні уряди та територіальні громади займатись місцевим економічним розвитком та конкурувати за залучення ресурсів, розвиток нових технологій та інновацій, приваблення міжнародних інвестицій. Територіальні громади несуть відповідальність за планування свого розвитку та бюджету, за економічний розвиток, розвиток підприємництва та залучення інвестицій [7, с. 11].

Організаційні аспекти залучення міжнародних інвестицій включають стимулювання, координацію діяльності та моніторинг наслідків прийнятих рішень. Регулюючі функції організації та управління залученням міжнародних інвестицій здебільшого закріплені на загальнодержавному рівні.

У Плані відновлення України на 2024—2027 рр. [8] визначена організаційна структура інвестицій та відновлення. Ефективна координація процесів відновлення в Україні потребує чіткого визначення повноважень та відповідальності різних органів влади та інституцій України в процесі реконструкції, відновлення та модернізації, співпраці з міжнародними партнерами, визначення ключових принципів, процедур та фінансових рамок реконструкції, відновлення, модернізації та економічного зростання, а також, урахування обсягів проектів, які необхідно реалізувати, повинна бути побудована за принципом єдиного проектного портфеля.

Відновлення, реконструкція та модернізація керуються і визначаються Україною у співпраці з її міжна-

родними партнерами. Система координації інвестицій та відновлення України на рівні держави наведена у Табл. 1.

Територіальні громади відповідають за розроблення планувальних документів, установлення зв'язків з міжнародними партнерами та реалізацію проектів відновлення на відповідних територіях на основі інклюзивного підходу, який передбачає залучення та консультації з громадянським суспільством на місцевому рівні. З метою зміцнення потенціалу територіальних громад Уряд разом з міжнародними партнерами буде працювати над створенням механізмів посилення компетенцій у сферах стратегічного планування, управління публічними інвестиціями, протидії корупції, управління проектами, міського планування, цифровізації, управління інвестиційною діяльністю та взаємодії з партнерами з розвитку серед представників органів місцевого самоврядування [8].

Для стимулювання міжнародних інвестицій створюють комплексні програми, що охоплюють значний часовий відрізок та спрямовані на найефективніший розвиток територіальних громад, галузей та підприємств.

Таблиця 2. Повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо стимулювання прямих іноземних інвестицій

Суб'єкт здійснення повноважень	Стимули	Повноваження
Місцеві ради	Організаційні	- визначення порядку проведення конкурсу на право оренди комунального майна; - встановлення істотних умов договору про державно-приватне партнерство, кваліфікаційних вимог до учасників конкурсу з визначення приватного партнера; - фінансування з місцевого бюджету робіт з розроблення (виготовлення) та експертизи землепорядної документації земельної ділянки для здійснення державно-приватного партнерства
Міські ради	Фінансові	- надання місцевих гарантій для забезпечення повного або часткового виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України, що здійснюють реалізацію інвестиційних проєктів
Місцеві ради		- фінансування інвестиційних проєктів за рахунок капітальних видатків бюджету розвитку місцевого бюджету та коштів субвенції на виконання інвестиційних проєктів; - визначення методики розрахунку орендної плати для об'єктів, що перебувають у комунальній власності; - фінансування облаштування індустріального парку з коштів місцевого бюджету; - фінансування державно-приватного партнерства з коштів місцевого бюджету згідно з місцевими програмами
Місцеві державні адміністрації, територіальні органи		- розстрочення платежу за придбання земельних ділянок державної/комунальної власності (до 5 років)
Держгеокадастру		
Сільські, селищні, міські ради та ради ОТГ		- визначення розміру пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту
Сільські, селищні, міські ради та ради ОТГ	Податкові	- встановлення ставок та пільг з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, з об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних або юридичних осіб
Місцеві ради		- встановлення розміру (ставок) плати за оренду земель комунальної власності

Джерело: сформовано на основі [1].

Змістовну частину цих програм визначають два основних аспекти: набір конкретних стимулів та стабільна передбачуваність дій органів місцевого самоврядування щодо їх коригування.

Через обмеження законодавчими нормами місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування мають право запроваджувати певні організаційні, фінансові та податкові стимули для залучення прямих іноземних інвестицій на відповідній території [1, с. 66—67]. Інформацію щодо повноважень місцевих органів влади, відповідно до яких можуть встановлюватись такі стимули, узагальнено в Табл. 2.

Слід до вищевказаних стимулів здійснення міжнародних інвестицій додати спеціальні стимули та програми, а саме: пільги на рівні зон підприємництва, технологічних парків; кредитування розвитку компанії (на будівництво та розширення виробництва); пільги на навчання персоналу; програми розвитку малого та середнього підприємництва; програми розвитку високих технологій.

Вибір відповідного методу стимулювання інвестиційної діяльності залежить від того, наскільки органи

місцевого самоврядування можуть акумулювати і розпоряджатися фінансовими ресурсами у формі бюджетних та позабюджетних коштів, мають право застосування адміністративних заходів, що стимулюють, чи обмежують певні види інвестування, надавати пільги, привілеї, права на використання ресурсів території, реалізувати організаційні заходи в цій галузі [3, с. 31].

Розвиток інвестицій для територіальних громад передусім стосується їх мешканців та розвитку території. На макро— та мезорівнях повинні бути обов'язкові інвестиції в такі галузі як освіта, охорона здоров'я, наука, засоби масової інформації, культура і мистецтво. Але також важливі територіально утворюючі інвестиції [4, с. 164].

Прагнення забезпечити динамічний розвиток регіональних економік в умовах дефіциту власного капіталу та необхідності залучення міжнародних інвестицій зумовлює застосування в Україні територіально-орієнтованих механізмів (ТОМ) стимулювання інвестицій.

Органи місцевого самоврядування можуть надавати організаційну підтримку реалізації ТОМ стимулювання інвестицій — ініціювати суспільно важливі проєкти, інформувати про стан інвестиційного клімату та можливості підготовки потрібних фахівців, здійснювати промоцію досвіду апробованих моделей ТОМ, поширювати досвід і нові ідеї, що виникли в рамках таких механізмів, сприяти трансферу технологій та управлінських навичок, підвищенню та удосконаленню кваліфікації працівників, розробленню та комерціалізації інноваційних продуктів,

гарантувати стабільність умов ведення виробничої діяльності, надавати різне інформаційне забезпечення, зокрема, у спосіб єдиного інформаційного ресурсу [5, с. 52].

Основні орієнтири в рамках запровадження ТОМ стимулювання інвестицій, з врахуванням історичного досвіду та поточних умов розвитку територій-реципієнтів, наведені у Табл. 3.

Вибір джерел інвестиційного забезпечення є важливим організаційним фактором у розробці та реалізації програм і проєктів місцевого соціально-економічного розвитку територіальних громад. Для ефективної реалізації цих програм органам місцевого самоврядування необхідно розробляти та вдосконалювати інвестиційну політику.

Інвестиційна політика органів місцевого самоврядування містить такі компоненти: загальний аналіз та оцінювання територіальної громади, її наявних ресурсів і можливостей розвитку; розробка програми із залучення інвестицій на основі проведеного оцінювання; вибір конкретних джерел інвестиційних ресурсів; реалізація інвестиційної програми, яка охоплює управлінські рішення керівництва громад, місцевих рад та їх вико-

навчих органів стосовно інвестиційної діяльності, важелі впливу на інвестиційну діяльність комунальних підприємств та організацій, місцевих юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців, населення громади; оцінювання ефективності інвестиційної політики щодо соціально-економічного розвитку територіальної громади, аналіз реалізованих заходів і виконаних програм, виявлення недоліків у реалізації цих заходів і втрачених можливостей, їх виправлення у майбутніх програм [2, с. 96].

Організація залучення міжнародних інвестицій з метою розвитку територіальних громад — це комплекс законодавчих, адміністративних та економічних заходів, що містять цілеспрямоване стимулювання залучення міжнародних інвестицій для забезпечення їх найбільшого припливу до територіальної громади, координацію та контроль за залученням зарубіжного капіталу для ефективного розподілу інвестицій за територіями, а також регулювання діяльності іноземних інвесторів для отримання максимуму прибутку на одиницю вкладеного капіталу (Рис. 1).

Залучення міжнародних інвестицій має здійснюватися послідовно, виходячи з цілей економічного розвитку територіальної громади: визначення пріоритетної галузі; вибір країни-інвестора; орієнтація на тип необхідних інвестицій; визначення кращого обсягу інвестицій.

Таблиця 3. Орієнтири в рамках упровадження територіально-орієнтованих механізмів стимулювання інвестицій

Орієнтири	Характеристика орієнтирів
Поєднання введення ТОМ стимулювання інвестицій із пріоритетами стратегування регіонального та місцевого розвитку	Слід узгодити із стратегічними та програмними документами імплементацію пріоритетів активізації господарської діяльності у регіональні, місцеві стратегії розвитку, державні цільові програми, які реалізуються на територіях-реципієнтах; скоординувати інвестиційні проєкти з заходами та ініціативами (інвестиційними, міжнародними, транскордонними), які уже впроваджуються або заплановані до впровадження
Поєднання введення засобів активізації інвестицій із транскордонними ініціативами та організаційними формами співпраці	Транскордонні ініціативи – програми транскордонного та територіального співробітництва, а організаційні форми співпраці – єврорегіони та європейські об'єднання територіального співробітництва (EGTP). Поєднання політики стимулювання інвестицій та розвитку транскордонного співробітництва доречно розглядати як метод поглиблення економічної співпраці між Україною та країнами ЄС
Забезпечення інклюзивності політики стимулювання інвестицій	Забезпечується завдяки залученню широкого кола зацікавлених сторін (місцеве самоврядування, місцеві та релоковані підприємства, бізнес-асоціації, агенції розвитку, наукова спільнота тощо), заохочення їх до співпраці, зокрема у рамках спільних інвестиційних проєктів. У цьому контексті особливу значущість матимуть стимулювання взаємодії «освіта – наука – бізнес», формування та зміцнення на цій основі мережі інноваційної інфраструктури
Комплексний промоційний супровід процесу введення спеціальних ТОМ	Має виявлятися в їх інформаційній підтримці та позиціонуванні, презентації та переконанні потенційних інвесторів щодо основних переваг їх участі в інвестиційних проєктах. При цьому важливо використовувати мережу транскордонних можливостей. Засобами реалізації промоційного супроводу можуть стати: проведення кампаній інформаційної підтримки, створення інтернет-платформи, використання соціальних мереж та відео-хостингів тощо; організація публічних заходів в Україні та за кордоном
Проведення заходів щодо заохочення до інвестиційної активності в Україні трудових мігрантів та представників української діаспори	Масштабна за обсягами трудова міграція окрім негативних чинників, створює низку можливостей для стимулювання внутрішніх інвестицій, зокрема сприяння задіяння фінансового потенціалу трудових мігрантів (заощаджень, сформованих за час закордонної трудової активності), а також зміцнення зв'язків та взаємодії із діаспорою в рамках залучення зовнішніх інвестицій

Джерело: сформовано на основі [5].

Рис. 1. Організація залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад

Джерело: сформовано автором.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Організаційна структура щодо залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад має бути рухливою системою, що динамічно розвивається та адекватно реагує на зміни в економіці.

Сприяння залученню міжнародних інвестицій має будуватися на чітко обумовленій законодавством фінансовій базі та забезпечувати територіальним громадам самостійність у вирішенні проблем відновлення та розвитку.

Для розвитку територіальних громад доцільно розробляти політику залучення міжнародних інвестицій. З цією метою доцільно здійснити аналіз впливу зовнішньої середовища, визначити цілі та завдання, стратегію економічного розвитку територіальної громади.

Література:

1. Федорович О. Навчання фахівців у сфері залучення прямих іноземних інвестицій. Інформаційний посібник для тренера. U-LEAD with Europe. 2018. 220 с. URL: <https://ekonomika.kr-admin.gov.ua/files/teachINZ.pdf> (дата звернення: 25.05.2024).
2. Баланиук І., Іваночко Б. Інвестиційне забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад. Аграрна економіка, 2023, Т. 16, № 1—2. С. 91—98.
3. Ахламов А.Г., Карпенко Л.М., Козинський С.М., Швець І.В. Формування інвестиційного механізму розвитку територій: індикатори та стратегічні імперативи: монографія. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2020. 236 с.
4. Горшков М.А. Механізм управління інвестицій для об'єднаних територіальних громад. Інвестиції: практика та досвід, 2020. № 21-22/2020. С. 161—165.
5. Територіально-орієнтовані механізми стимулювання інвестицій у повоєнному відновленні України: аналіт. доп. / [Я.А. Жаліло, Н.В. Бахур, А.А. Головка та ін.]; за наук. ред. Я.А. Жаліла. К.: НІСД, 2023. 78 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS—analytrep.2023.09> (дата звернення: 21.05.2024).
6. Business and investment facilitation: Stepping stones to digital government. United Nations Conference on Trade and Development. Geneva, 29 April-3 May 2024. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/ciid51_en.pdf (дата звернення: 30.06.2024).
7. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України. К., ТОВ "ПІДПРИЄМСТВО "ВІ ЕН ЕЙ", 2015. 256 с.
8. План для Ukraine Facility 2024-2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua> (дата звернення: 15.05.2024).
9. Balaniuk, I. and Ivanochko, B. (2023), "Investment support for socio-economic development of territorial communities", Ahrarna ekonomika, vol. 16, no. 1—2, pp. 91—98.
10. Akhlamov, A.H. Karpenko, L.M. Kozyn'skyj, S.M. and Shvets', I.V. (2020), Formuvannia investytsijnoho mekhanizmu rozvytku terytorij: indykatory ta stratehichni imperatyvy [Formation of the investment mechanism for the development of territories: indicators and strategic imperatives], ORIDU NADU, Odesa, Ukraine.
11. Horshkov, M. (2020), "Investment management mechanism for united territorial communities", Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 21—22, pp. 161—165.
12. Zhalilo, Ya.A. Bakhur, N.V. and Holovka, A.A. (2023), Terytorial'no-orientovani mekhanizmy stymulivannia investytsij u povoiennomu vidnovlenni Ukrainy [Territorially oriented mechanisms for stimulating investments in the post-war reconstruction of Ukraine], NISD, Kyiv, Ukraine. <https://doi.org/10.53679/NISS—analytrep.2023.09>
13. United Nations Conference on Trade and Development (2024), "Business and investment facilitation: Stepping stones to digital government", available at: https://unctad.org/system/files/official-document/ciid51_en.pdf (Accessed 30.06.2024).
14. Vasyli'chenko. H. Parasiuk. I. and Yeremenko. N. (2015), Planuvannia rozvytku terytorial'nykh hromad. Navchal'nyj posibnyk dlia posadovykh osib mistsevoho samovriaduvannia [Planning the development of territorial communities. Training manual for local self-government officials], Asotsiatsiia mist Ukrainy. TOV "PIDPRYYEMSTVO "VI EN EJ", Kyiv, Ukraine.
15. Ukraine Facility (2024), "Plan for Ukraine Facility 2024—2027", available at: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua> (Accessed 15.05.2024).

Стаття надійшла до редакції 23.07.2024 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових
видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663